

VERSLAG: Tweede bijeenkomst Focusgroep Dans & Theater
voorbereiding meerjarige subsidieregeling 2021-2024

Datum: dinsdag 23 april 2019, 14.00 uur - 16.30 uur

Host: Dennis Stam – adjunct-directeur

Notulist: Kaajal Bachoe – projectsecretaris

Aanwezig:

Maritska Witte (ICK Amsterdam), Jasper van Luijk (Shifft Utrecht), Anne-Marleen de Jong (The Ruggeds), Floris van Delft (Wat we Doen), Tjon Rockon (St. Grande Loge), Judith van der Velden (Matzer), Joanne Mensert (Schippers & van Gucht), Wouter Goedheer (Nieuwe Helden), Rosa Boon (TENT Circustheaterproducties), Roeland Dekkers (BonteHond), Rick Spaan (Conny Janssen Danst), Bernadette Stokvis (MAAS)

Ron Visser – secretaris dans en muziektheater, Jenny Mijnhijmer – secretaris theater en Marianne van de Velde – beleidsadviseur (Fonds Podiumkunsten)

Afwezig:

Harmen van der Hoek (Club Guy & Roni), Jan Baanstra (De Stilte)

Doel bijeenkomst:

Deze tweede bijeenkomst - "**Wat staat centraal in de beoordeling**"- is gericht op het in kaart brengen van wat relevant is bij het beoordelen van verschillende soorten instellingen.

///

Inleiding

Op 11 april heeft de Raad voor Cultuur zijn stelseladvies uitgebracht. De Raad stelt behoorlijk ingrijpende veranderingen in de BIS voor, die ook het Fonds raken. Met de deelnemers staat het Fonds hier kort bij stil en is er ruimte om te reageren en vragen te stellen.

Vervolgens licht Dennis Stam de dilemma's van vandaag kort toe.

Dit zijn de dilemma's:

1. Wat staat centraal in de beoordeling: artistieke vernieuwing of publieksvernieuwing?
2. Wat staat centraal in de beoordeling: kwaliteit van voorstellingen of kwaliteit van de instelling?
3. Criteria Kwaliteit -ondernemerschap -pluriformiteit -spreiding: versterken, afzwakken, stoppen of toevoegen?

DILEMMA 1: Wat staat centraal in de beoordeling: artistieke vernieuwing of publieksvernieuwing?

Dennis Stam: Als we in de beoordeling zouden sturen op vernieuwing, zou dit dan op niveau van artistieke vernieuwing of publieksvernieuwing moeten gebeuren?

Floris van Delft is van mening dat deze zaken in het verlengde van elkaar liggen, het is niet het een of het ander. Door artistieke vernieuwing kan er nieuw publiek gegenereerd worden. Voor zijn werk is de dialoog heel belangrijk. Als hij kan spreken van een gezamenlijke publieksbeleving omdat het publiek bijvoorbeeld cultureel gemêleerd is en daarna met elkaar in gesprek gaat, dan geeft dat extra waarde aan zijn voorstelling. Het kan niet alleen gaan om datgene wat er op het podium gebeurt, aldus Floris van Delft.

Voor Bernadette Stokvis is het een helder gegeven dat de twee elementen met elkaar samenvallen, hoewel publieksvernieuwing binnen het jeugdtheater een iets andere betekenis heeft. Publieksvernieuwing vindt bij MAAS plaats doordat het dans- en theateraangebod constant geactualiseerd wordt met de verhalen die verteld worden, nieuwe vormen die worden gebruikt en in de keuze voor acteurs. Dat alles is nodig om tot de verbeelding van de doelgroep te spreken. Daarmee wordt een nieuwe generatie podiumkunstenpubliek ontwikkeld, aldus Bernadette Stokvis.

Voor dansgezelschap The Ruggeds is het uitgangspunt op dit moment, volgens Anne-Marleen de Jong, niet perse gericht op artistieke innovatie. Het aanbod is an sich vernieuwend voor het theater en trekt daarmee een nieuw, divers publiek aan. Zij meent dat ambitie voor

artistieke vernieuwing in de toekomst wel een belangrijke factor zal zijn, om dat nieuwe publiek ook te kunnen blijven interesseren. Volgens Tjon Rockon gaat zijn ambitie om dancehallmuziek naar een nieuwe kunstvorm te ontwikkelen weliswaar samen met het bereiken van nieuwe doelgroepen, maar vertrekt hij altijd vanuit een artistieke visie.

In de ogen van Wouter Goedheer is publieksvernieuwing iets wat je over de linie van de gehele sector bepaalt. In de integrale afweging zou het volgens hem goed zijn om te kijken naar nieuwe disciplines die van nature bijdragen aan publieksvernieuwing, omdat er nieuwe doelgroepen meekomen. Maar artistieke vernieuwing zou voorop moeten staan, aldus Wouter Goedheer.

Wouter Goedheer, St. Nieuwe Helden: "Je zou zeker niet alle gezelschappen kunnen afrekenen op publieksvernieuwing. Maar voor veel gezelschappen die al geruime tijd voor hetzelfde publiek spelen, kan het relevant zijn. Een zekere mate van publieksvernieuwing is ook artistieke vernieuwing. Wij zoeken bijvoorbeeld steeds naar nieuwe vormen om daarmee ook ander publiek te bereiken, dat is iets wat je steeds meer ziet gebeuren."

Binnen het circusgenre vindt er volgens Rosa Boon kruisbestuiving plaats tussen de twee begrippen. Artistieke ontwikkelingen zorgen ervoor dat een bestaand podiumkunstenpubliek naar nieuwe circusvoorstellingen komt kijken en tegelijkertijd spreekt het aanbod een totaal nieuw publiek aan, wat eerder niet het theater bezocht.

Roeland Dekkers vraagt zich of kunstenaars niet teveel belast worden met taken zoals marketing en publieksopbouw door een dergelijk criterium. Hij vindt dat er logischerwijze aandacht moet zijn voor publieksontwikkeling, maar het is in zijn ogen al heel bijzonder dat er mooie kunst wordt gemaakt. Hij pleit er dan ook voor dat het Fonds zich volledig richt op het ondersteunen van kunstenaars die plannen indienen waarin de artistieke ambities spreken.

Maritska Witte vertelt dat ze deze discussie toevallig onlangs ook binnen de gelederen van het ICK Amsterdam heeft gevoerd. Het werken met verschillende choreografen en disciplines maakt het volgens haar wellicht makkelijker om te kunnen zeggen dat niet elk product iedereen hoeft te bereiken. In aansluiting op de opmerking van Wouter Goedheer vindt zij dat de sector een brede verantwoordelijkheid heeft, en merkt op dat ICK Amsterdam dit op instellingsniveau al toepast.

Maritska Witte, ICK Amsterdam: "Zo kunnen wij in een seizoen met Kris Verdonk werken die echt professioneel schijnt heeft aan publiek en tegelijkertijd een voorstelling maken met het Andalusisch Orkest voor publiek uit [Amsterdam] nieuw-west, wat we vervolgens omgooien om er een artistieke voorstelling van te maken."

Judith van der Velden vindt het in mindere mate een kwestie van voorkeur hebben voor een van de twee. Een gezelschap heeft volgens haar de taak om zich te verhouden tot het publiek en publieksvernieuwing, net als het op orde hebben van de financiële bedrijfsvoering.

Het merendeel van de aanwezigen vindt dat aandacht voor publiekswerking, zoals Judith van der Velden beschrijft, van iedereen verwacht mag worden. De term 'vernieuwing' roept echter een ongemakkelijk gevoel op. Jasper van Luijk merkt op dat hij als nieuwe maker na jaren eindelijk weet wie zijn publiek is en daar liever een band mee wil opbouwen.

Jasper van Luijk, Shift Utrecht: "Hoe kan ik er eerst voor zorgen dat dat publiek een groter publiek wordt? Daarna kan ik nadenken over het publiek dat ik nog niet bereik en wat ik moet vernieuwen om dat publiek wel aan te spreken."

In het gesprek verwijst Dennis Stam naar de uitgangspuntenbrief van de minister, waarin het bereiken van een ander c.q. nieuw publieksbereik binnen de gesubsidieerde podiumkunsten een grote rol speelt. In een reactie hierop geeft Bernadette Stokvis aan dat kunst niet zonder publiek kan bestaan, dus een maker heeft zich tot beide aspecten te verhouden. Maar dan wel in samenhang met elkaar.

Bernadette Stokvis, MAAS: "Als je dit gaat vertalen naar iets doen waarvan je weet dat een bepaald publiek daarop zit te wachten, dan ben je de boel aan het terugspoelen. Kunst is altijd onderzoekend en geen stilstaand kunstje"

De vraag wordt gesteld, of het Fonds dan waardering zou moeten hebben voor

instellingen die zich goed tot beide factoren verhouden. Maritska Witte beantwoordt dat dit geen eis zou moeten zijn, maar dat het Fonds wel kan vragen hoe gezelschappen zich ertoe verhouden. Zij merkt op dat er wellicht ook andere initiatieven zijn, zoals sociale vernieuwing, om andere of nieuwe groepen te bereiken.

DILEMMA 2: Wat staat centraal in de beoordeling: kwaliteit van voorstellingen of kwaliteit van de instelling?

Dennis Stam: Ten aanzien van het kwaliteitsoordeel, zou dit puur moeten gaan over de voorstellingen die gemaakt worden of is een bredere kijk op de kwaliteit van een instelling belangrijker?

Jasper van Luijk merkt op dat volgens hem de 'trackrecord' van een meerjarige instelling meespeelt bij het beoordelen van de voorstellingskwaliteit. Van meerjarige gesubsidieerde instellingen is nu over meerdere jaren bekend wat de kwaliteit van de voorstellingen is, terwijl een nieuwe aanvrager enkel wat registraties mee kan sturen.

De meeste vertegenwoordigers aan tafel zijn van mening de kwaliteit van voorstellingen centraal moet staan. Maritska Witte merkt op dat voor ICK Amsterdam ook educatie en onderzoek een belangrijk onderdeel zijn van de werking van het gezelschap. Zij zou dat dus ook betrokken willen hebben in de beoordeling. Bernadette Stokvis benadert het dilemma vanuit een ander perspectief en stelt dat het Fonds wellicht niet de juiste subsidiebron is voor een instelling die alle neventaken goed uitvoert, maar de kwaliteit van de voorstellingen niet op orde heeft.

Een andere vraag is hoe de kwaliteit van een voorstelling zich verhoudt tot het publiek. Ook als er publiek voor een gezelschap bestaat moet het uitgangspunt in de beoordeling volgens de aanwezigen nog steeds de kwaliteit zijn. Desalniettemin vinden de meesten dat het ontwikkelen van kunst met een dipje gepaard kan gaan en dat de kwaliteit over een langere periode bekeken zou moeten worden.

Bij de beoordeling speelt het terug- en vooruitkijken naar de voorstellingen een rol. De vraag is hoe de aanwezigen hier tegenaan kijken. Jasper van Luijk zou in elk geval beoordeeld willen worden op de kwaliteit van zijn plannen, de ambities. De resultaten zijn per definitie onzeker, het gaat om een artistiek proces, dat verloopt met ups en downs die noodzakelijk zijn om kunst te kunnen maken.

Voor Wouter Goedheer zou het begrip 'voorstelling' vervangen kunnen worden door 'werk'. Hij vindt dat de beoordeling van artistieke kwaliteit namelijk het hele scala van werk raakt dat een instelling levert. Dat is volgens hem niet alleen voorstellingen, maar ook educatie, podcasts en films die meegewogen worden in de beoordeling. Daarnaast is ook de rest van de instelling, zoals het zakelijke gedeelte, volgens hem van invloed op de artistieke kwaliteit.

Hoewel er dus animo is voor meer vrijheid in de plannen vanuit de makers en gezelschappen aan tafel, maakt dat de taak van het Fonds niet perse eenvoudiger. De beoordelingen moeten immers uitgelegd kunnen worden.

Floris van Delft, Wat We Doen: "Daar zit een groter verhaal boven. Wat je wil met het publiek en de artistieke kwaliteit die je wil hebben. Er moet een verhaal zijn dat je kunt uitleggen maar ik vraag me af of je dat altijd kunt verantwoorden in cijfers en lijstjes. Het gaat ook over het hebben van een bredere visie die vertaald is naar een financieel plan en een beleidsplan."

Er ontstaat een gesprek over zakelijke kwaliteit. In de dynamiek tussen artistieke en zakelijke belangen is het vertrekpunt bij MAAS altijd het artistieke, niet het geld volgens Bernadette Stokvis. Om die ruimte te creëren werkt MAAS vanuit projectgerichte budgetten, de financiën zijn daarop ingericht. Wat er op het podium gebeurt, is wat haar betreft ook tekenend voor wat er aan de achterkant van een instelling gebeurt.

De vertegenwoordigers aan tafel stellen zich voor hoe het zou zijn als een commissie de kwaliteit van een voorstelling als laag beoordeelt, maar er niet omheen kan dat diezelfde voorstelling wel volle zalen trekt. Floris van Delft zou dat een lastige kwestie vinden, ondanks zijn voorkeur voor kwalitatief goede voorstellingen, omdat de betreffende instelling dus iets wel heel goed doet. Er wordt opgemerkt dat het afhankelijk is waar een commissie naar kijkt en hoe. Volgens sommigen zou het beoordelingssysteem in ieder geval niet andersom moeten werken; de kwaliteit van de voorstellingen moet altijd centraal staan.

Tjon Rockon geeft aan dat ook voor hem de kwaliteit van de voorstelling voorop staat ondanks dat het werk van St. Grande Loge ook andere doelen nastreeft en dat op zoveel andere manieren bewerkstelligt naast het maken van een voorstelling.

Tjon Rockon, St. Grande Loge: "Vanuit de gedachtegang van wat we doen, is er meer dan alleen de voorstelling maar ik vind wel dat je nu eenmaal beoordeeld wordt op wat je laat zien."

Ten aanzien van kwaliteit in relatie tot publieke middelen, wordt de discussie iets aangescherpt met de vraag wat een belangrijke graadmeter voor kwaliteit zou moeten zijn. De impact op het publiek die je wil hebben wordt in dit licht genoemd. Ook het oordeel van vakgenoten in de context van het Fonds is relevant, maar Rosa Boon vindt dat het uitmaakt welke vakgenoten het werk beoordelen.

Rosa Boon, TENT: "Als je vanuit een puur choreografische bril kijkt naar een mix van disciplines, zoals circus waarin veel kunstvormen zijn betrokken, dan is dat een issue. Mijn vakgenoten geven aan dat er in commissies vaak te weinig kennis van zaken is voor de beoordeling van circustheater".

Bij de afronding van dit dilemma geeft Mariska Witte mee dat zij potentieel ziet in de beoordeling van de kwaliteit van een instelling, mits dat ruimte geeft om meer de procesmatige kant te beoordelen. Dat houdt volgens haar onder meer in dat zij liever niet vooraf wil bepalen met welke jonge talenten zij in de volgende kunstperiode wil werken, maar liever uitlegt hoe zij tot goede keuzes zal kunnen komen.

DILEMMA 3: Criteria Kwaliteit -ondernemerschap -pluriformiteit -spreiding: versterken, afzwakken, stoppen of toevoegen?

Dennis Stam: Bij dit dilemma zoomen we uit naar de beoordelingscriteria die gehanteerd zijn bij de huidige meerjarige regeling. Wat zou er meer aandacht mogen krijgen of wat minder, mist er iets of is iets juist overbodig?

Judith van der Velden vindt het criterium pluriformiteit het meest ingewikkeld. Ook andere aanwezigen herkennen dit. Het is volgens hen een criterium waar je als aanvrager zelf geen invloed op hebt. Het gaat immers om het totaalbeeld van de podiumkunsten. Voor Matzer is de score op pluriformiteit zelfs doorslaggevend geweest voor het aanvankelijk niet-honoreren van de aanvraag. De term zou echter wel breder geïnterpreteerd kunnen worden naar de mening van Mariska Witte. Een instelling zou op meer dan alleen het genre moeten kunnen reflecteren om te bewijzen dat er wel sprake is van een specifieke positie tussen het gelijksoortige aanbod.

Mariska Witte, ICK Amsterdam: "Er wordt door een commissie vrij grofmazig gekeken naar de verdeling binnen die pluriformiteit."

Op de vraag of pluriformiteit geschrapt zou moeten worden, antwoordt Rosa Boon dat dit funest zal zijn voor nieuwe kunstvormen. Nieuwkomers, zoals circus, hebben die extra waardering voor innovatie juist nodig om zich artistiek verder te kunnen ontwikkelen. Voor moderne dans werkt het criterium juist andersom volgens Jasper van Luijk.

Jasper van Luijk, Shiftt Utrecht: "Ik maak moderne dans en daar is zogenaamd genoeg van. Maar ik vraag me af in welke context dat wordt bekeken. Bij spreiding wordt gezegd dat een dansgezelschap in Utrecht geen toevoeging is omdat er al een goed podiumkunstenklimaat is in de stad, maar er wordt géén moderne dans voor volwassenen geproduceerd. Je kunt dus pluriform zijn in regio en stad, maar toch niet meetellen."

Wouter Goedheer kan zich voorstellen dat het Fonds vooraf een soort visie formuleert op het pluriforme podiumkunstenbeeld voor de volgende periode. Dat is in zijn ogen geen kwestie van hokjes maken voor specifieke functies, maar een standpunt innemen en daarop keuzes maken.

Wouter Goedheer, St. Nieuwe Helden: "Zeg als Fonds dat je het belangrijk vindt dat er bijvoorbeeld ook hiphop in de regeling komt en daarop keuzes baseert. Ook al ben je daarmee streng, sta achter die keuze. Dit kan dan een andere insteek zijn voor het gesprek over de criteria die buiten de aanvragers liggen; pluriformiteit en spreiding. Het gaat dan niet om een puntje meer of minder bij de beoordeling maar een bewuste keuze voor wel of niet."

Jasper van Luijk brengt hiernaast het aspect van weging naar voren. Volgens hem

maakt het nu niet uit voor de beoordeling hoeveel subsidie er wordt aangevraagd. Hoewel het een gedachtegang is, zou het de verkenning waard kunnen zijn als dit betekent dat minder hoog gesubsidieerde gezelschappen ook minder verantwoordelijkheid hoeven te dragen ten opzichte van spreiding. Dit zou volgens een aantal stemmen kunnen betekenen dat de beoordeling van het ondernemerschap zwaarder wordt, dan nu het geval is.

Bernadette Stokvis is van mening dat het gebruik van een systeem met punten een goed gesprek met de aanvrager in de weg staat bij een afwijzing. Het lijkt haar makkelijker te praten over gemaakte keuzes, het subjectieve, dan over punten.

Maritska Witte zou het criterium spreiding graag afschaffen. Hoewel het gezelschap in Amsterdam gevestigd is, scoort het in Amsterdam in de beoordeling prima op spreiding in de stad door inbedding in de Meervaart. Daarnaast vindt zij het positief dat de Raad voor Cultuur in het stelseladvies een voorkeur lijkt te hebben voor gezelschappen die zich tot hun eigen omgeving verhouden.

Publieksvernieuwing ligt meer voor de hand in de omgeving waar de kennis van het publiek zich bevindt en waar er partners zijn die zich daartoe verhouden, aldus Maritska Witte.

De meeste aanwezigen kunnen zich niet vinden in de gedachtegang dat gezelschappen en makers in grote steden meer kansen hebben om op artistieke kwaliteit en ondernemerschap te excelleren ten opzichte van instellingen in de regio. Volgens Joanne Mensert hebben de grote steden in ieder geval een voorsprong wat betreft publieksbereik.

Joanne Mensert, Schippers & Van Gucht: "In Breda is nog een flinke slag te slaan wat betreft de cultuurdeelname van inwoners. Dat geeft ons wel een stevige drive om daar wat te laten bloeien."

Tenslotte vraagt men zich af in hoeverre de drie beleidscodes (Governance Cultuur, Culturele Diversiteit en Fair Practice) onderdeel worden van de beoordelingscriteria. Omdat dit onderwerp nog in ontwikkeling is en het afhankelijk is van wat de minister wil ten aanzien van de BIS, komt dit terug in de laatste bijeenkomst.

Het Fonds sluit de bijeenkomst af en dankt iedereen voor het prettige en constructieve gesprek.